

**T.C.
PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM YÖNETİMİ BİLİM DALI
TEZSİZ YÜKSEK LİSANS PROJESİ**

ÖĞRETMENLERİN HESAP VEREBİLİRLİK ALGILARI

Mehmet VAYBİL

DENİZLİ 2025

**T.C.
PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM YÖNETİMİ BİLİM DALI
TEZSİZ YÜKSEK LİSANS PROJESİ**

ÖĞRETMENLERİN HESAP VEREBİLİRLİK ALGILARI

Mehmet VAYBİL

Danışman

Doç. Dr. Fatma ÇOBANOĞLU

ETİK BEYANNAMESİ

Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nün yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada; tez içindeki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi; görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu; başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda ilgili eserlere bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu; atıfta bulunduğum eserlerin tümünü kaynak olarak gösterdiğimi; kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı; bu tezin herhangi bir bölümünü bu üniversitede veya başka bir üniversitede başka bir tez çalışması olarak sunmadığımı beyan ederim.

İmza

Mehmet VAYBİL

TEŞEKKÜR

Bu çalıőmamın konu seçiminden sonuç bۆlmne kadar her aőamasında desteğini benden esirgemeyen, beni araştırmaya, ۆęrenmeye teşvik eden rehberim ve kıymetli danışman hocam Doç. Dr. Fatma OBANOęLU'na, yüksek lisansım boyunca manen her zaman yanımda olan ve beni motive eden biricik eőime, teknik konularda yol gۆsteren değerli meslektaőım Zehar Dilek ۆZTRK'e, varlıklarıyla g bulduğum oğlum ve kızıma, dualarını hiçbir zaman benden esirgemeyen anne ve babama, bu çalışmaya katılım gۆsteren saygı değer meslektaőlarıma sonsuz teőekkürler.

Mehmet VAYBİL

ÖZET

Öğretmenlerin Hesapverebilirlik Algıları

VAYBİL Mehmet

Yüksek Lisans Projesi, Eğitim Bilimleri ABD,

Eğitim Yönetimi Bilim Dalı

Proje Danışmanı: Doç. Dr. Fatma ÇOBANOĞLU

Ocak 2025, 39 sayfa

Bu çalışmada, öğretmenlerin hesapverebilirlik algıları ve bunun öğretmenlerin kişisel özelliklerine göre farklılık gösterip göstermediği araştırılmıştır. Araştırma nicel tarama modelinde yapılmıştır. Eleman örnekleme yöntemiyle Denizli metropol ilçelerindeki resmi ortaokullarda görev yapan 377 öğretmene ulaşılmıştır. Öğretmenlerin hesapverebilirlik algılarını ölçmek için Cerit, Kadioğlu-Ateş ve Kadioğlu (2017) tarafından uyarlanan “Öğretmen Hesapverebilirlik Eğilimi Ölçeği” kullanılmış ve elde edilen veriler, parametrik testlerle analiz edilmiştir. Araştırmada öğretmenlerin hesapverebilirlik algılarının dışsal hesapverebilirlik bağlamında orta düzeyde iken içsel hesapverebilirlik ve genel hesapverebilirlik bağlamında yüksek düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmenlerin hesapverebilirlik algıları kıdem ve eğitim düzeyine göre benzer iken cinsiyet, yaş, kariyer basamağı ve medeni duruma göre farklılık göstermektedir. Erkek öğretmenlerin dışsal hesapverebilirlik ve genel hesapverebilirlik algılarının daha yüksek olduğu saptanmıştır. Ayrıca, öğretmenlerin yaşları arttıkça hesapverebilirlik düzeylerinde de bir artışın olduğu; “öğretmen” unvanlı öğretmenlerin hesapverebilirlik algılarının “uzman öğretmen” unvanlı öğretmenlere göre daha yüksek olduğu ve sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Öğretmen, hesapverebilirlik, algı, içsel, dışsal

İÇİNDEKİLER

PROJE ONAY SAYFASI	iii
ETİK BEYANNAMESİ	iv
TEŞEKKÜR	v
ÖZET	vi
İÇİNDEKİLER	vii
TABLolar DİZİNİ	ix
BİRİNCİ BÖLÜM – GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	1
1.1.1. Problem Cümlesi	4
1.1.2. Alt Problemler	4
1.2. Araştırmanın Amacı	4
1.3. Araştırmanın Önemi	4
1.4. Varsayımlar	5
1.5. Sınırlılıklar	5
1.6. Tanımlar	5
İKİNCİ BÖLÜM – KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	6
2.1. Hesapverebilirlik	6
2.2. Hesapverebilirlik Türleri	7
2.2.1. Politik (Siyasi) Hesapverebilirlik	8
2.2.2. Bürokratik (Yönetmel) Hesapverebilirlik	8
2.2.3. Yasal Hesapverebilirlik	9
2.2.4. Profesyonel Hesapverebilirlik	9
2.3. Eğitimde Hesapverebilirlik	10
2.5. Okulda Hesapverebilirlik	11
2.5. İlgili Araştırmalar	11
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM – YÖNTEM	14
3.1. Araştırmanın Modeli	14
3.2. Evren ve Örneklem	14
3.3. Veri Toplama Aracı	15

3.4. Verilerin Toplanması	16
3.5. Verilerin Analizi	16
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM - BULGULAR VE YORUMLAR	18
4.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	18
4.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	18
BEŞİNCİ BÖLÜM - TARTIŞMA VE ÖNERİLER	23
5.1. Tartışma ve Sonuç	23
5.2. Öneriler	24
KAYNAKÇA	25
EKLER	27
ÖZGEÇMİŞ	30

TABLolar LİSTESİ

Tablo 3.1. Öğretmenlerin Kişisel Özelliklerine Göre Dağılımları.....	14
Tablo 3.2. Verilerin Cronbach's Alpha Testi Sonuçları.....	15
Tablo 3.3. Verilerin Normal Dağılım Testi Sonuçları.....	16
Tablo 3.4. Yorumlamada Aralıklar	17
Tablo 4.1. Öğretmenlerin Hesapverebilirlik Algularına Yönelik Bulgular.....	18
Tablo 4.2. Öğretmenlerin Hesapverebilirlik Algularının Cinsiyetlerine Göre Karşılaştırılması (t testi).....	19
Tablo 4.3. Öğretmenlerin Hesapverebilirlik Algularının Yaşlarına Göre Karşılaştırılması (Anova testi).....	19
Tablo 4.4. Öğretmenlerin Hesapverebilirlik Algularının Kıdemlerine Göre Karşılaştırılması (Anova testi).....	20
Tablo 4.5. Öğretmenlerin Hesapverebilirlik Algularının Kariyer Basamaklarına Göre Karşılaştırılması (Anova testi).....	21
Tablo 4.6. Öğretmenlerin Hesapverebilirlik Algularının Medeni Duruma Göre Karşılaştırılması (t testi)	22
Tablo 4.7. Öğretmenlerin Hesapverebilirlik Algularının Eğitim Düzeylerine Göre Karşılaştırılması (t testi).....	22

BİRİNCİ BÖLÜM: GİRİŞ

Bu çalışmada, öğretmenlerin hesapverebilirlik algıları ve bu algıların öğretmenlerin kişisel özelliklerine göre farklılık gösterip göstermediği araştırılmıştır.

Çalışmanın bu bölümünde problem durumu, problem ve alt problemler, amaç, önem, varsayımlar, sınırlılıklar ve tanımlara yer verilmiştir.

1.1. Problem Durumu

Bir kişinin sorumlu olduğu kişi ya da kuruma yaptığı iş ve işlemlerin nedenlerini sunabilmesi hesapverebilirlik olarak ifade edilebilir. Hesapverebilirlik insanların sorumlu olduklarına karşı eylemlerinin gerekçelerini makul şekillerde savunabilmeleri olarak da görülebilir. Tutar ve Altınöz, (2017) çalışmalarında hesap verebilirliği bir kişinin eylemlerinin gerekçelerini bir üst makama sunma yükümlülüğü olarak tanımlamaktadır. Eğitim ve kamuda hesapverebilirlik, kamu kaynaklarının etkin kullanımının sağlanmasında ve kamu güveninin artırılmasında yapılanların gerekçelerinin sunulabilmesi olarak ifade edilmektedir. Hesapverebilirlik kamu kaynaklarını etkin ve verimlik kullanımı ve kamuya olan güvenin sağlanmasında önemli bir faktör olarak kabul edilmektedir (Tutar ve Altınöz, 2017).

Eğitim kurumlarında öğretmen ve okul müdürleri hem kendilerine verilen sorumluluklardan hem de bu sorumlulukların yerine getirilme derecesinden sorumlu olan birincil kişiler olarak kabul edilmektedir. Okul yöneticileri, kamu kaynaklarının verimlik ve adil bir şekilde tahsisi, yetkinin toplumun iyiliği için ve yasal zorunluluklara uygun olarak kullanılması, sürekli iyileştirme girişimlerinin sürdürülmesi ve öğrenme ve gelişim çabalarına liderlik edilmesi gibi çok sayıda rolü yerine getirmeleri beklenmektedir. Eğitim kurumlarının kalitesine ve başarısına katkıda bulunan önemli bir diğer faktör de öğretmendir. Eğitim çok sayıda bileşeni kapsamakla birlikte, öğretmen çok önemli bir unsur olarak kabul edilmektedir. Eğitimciler ve ilgili tüm taraflar arasındaki etkili iletişim, öğretmenlik mesleğine değer verildiğinin, saygı duyulduğunun ve desteklendiğinin kanıtlanması ve mesleki gelişim için yeterli kaynakların sağlanmasıyla birleştiğinde, öğretmen motivasyonunu ve hesap verebilirliğini olumlu yönde etkilemektedir (Söğüt, 2022).

Öğretmenler derslerde kendilerine verilen sorumlulukları en iyi biçimde yerine getirirken etik ilkeler, çocuğun ve milletin yararı ve mevzuatın kendilerine yüklediği

sorumluluklar çerçevesinde görevlerini yapmaları beklenmektedir. Bu konularda yaptıkları eylemlerden ve yapmadıkları görevlerinden dolayı hesap verebilir olmaları gerekmektedir. Bu durum aslında görev tanımlarındaki sorumluluklarını yerine getirmeleri ile doğrudan ilişkilidir. Öğretmenlerin yasal düzenlemelere uygun biçimde görevlerini yapması, öğrencileri sürekli olarak destekleme çabalarının sürdürülmesi ve öğrenme ve öğretme gelişimin izlenmesi ve liderlik edilmesi gibi çok sayıda rol öğretmenlerin sorumluluğundadır (Tutar ve Altınöz, 2017). Ancak bu sorumlulukların tam anlamıyla yerine getirilememesi çalışma yaşamında olumsuz sonuçlar doğurabilmektedir. Eğitim çalışmalarında hesap verme yalnızca paranın ve bireysel sorumluluklarla sınırlı kalmakta, aynı zamanda öğrenci, veli ve diğer tüm katılımcıların bir sorumluluk tartışması içinde yer alması gerekmektedir. Kamunun verimli kullanımı, öğrenme çıktılarının sunulması ve eğitimdeki başarının gösterilmesi gibi temel faktörler, hesapverebilirlik kapsamında ele alınabilir (Himmetoğlu ve diğerleri, 2017).

Eğitim kurumlarının hesap verebilirliği ve bu kurumlardaki farklı kademelerdeki bireylerin başarıları, rolleri ve davranışları, eğitim kurumlarının genel hesap verebilirliğini artırmada önemli bir rol oynamaktadır. Eğitimin hesap verebilirliği, hem öğrencinin hem de bu kurumlarda görev yapanların başarı elde etmesi, rollerinin ve davranışlarının entegre bir şekilde kalıcılığıyla doğrudan ilişkilidir. Eğitimde hesap verilebilirlik, eğitimin geniş kitlelerinin gösterdikleri etkililiğin objektif bir biçimde değerlendirilmesine olanak sağlar. Bu, yalnızca eğitim kurumlarının bünyesinde değil, aynı zamanda akademik performanslarının geliştirilmesinde de büyük bir etkiye sahiptir. Eğitim çalışmalarında sergilenen başarıları, davranışları, rolleri ve kaynakların etkin yönetimi genel hesap verebilmede dikkate alınan öğelerdir. Bu faktörlerin eksik veya yetersiz olduğu durumlar ise, hesapverebilirlik olumsuz yönde değişebilir ve eğitimin kalitesinde düşümlere yol açabilir (Bülbül vd., 2018). Koçak, Turan ve Aydoğdu'nun (2012) belirttiği gibi, eğitimde hesapverebilirlik, yalnızca eğitim süreçlerinde değil, aynı zamanda genel kalite standartlarının ve öğrenci başarılarının yeteneklerinde ve yönetim süreçlerinde de kritik bir rol oynamaktadır.

Kamu kuruluşlarının faaliyetlerinde şeffaflık vurgulandıkça ve sorumlular süreç boyunca hesap verebilir hale getirildikçe halkın devlete olan güveninin artacağına inanılmaktadır. Himmetoğlu ve diğerleri (2017) ve Orhan (2022) tarafından yapılan araştırmalar, hesap verebilirliğin eğitim kurumlarını önemli ölçüde etkilediğini göstermektedir. İnsanı odağına alan eğitim kurumlarının sayısında önemli bir artışın yaşandığı günümüzde, bu kurumların toplumun tüm kesimlerinden ilgi, yardım ve geri

bildirim alması beklenmektedir. Öğretmenler, öğrenciler ve veliler de dahil olmak üzere eğitim kurumları, sorumluluk döngüsü altında faaliyet göstermeye devam etmek zorundadır (Bülbül vd., 2018). Eğitimin kalitesini artırmayı amaçlayan 'eğitimde hesapverebilirlik' fikri, okul yöneticilerinin ve öğretmenlerin eğitim standardı konusunda hesap verebilirliğini ve dolayısıyla eğitimde etkililiği artırarak öğrenme çıktılarını artırmayı amaçlayan bir prosedürdür (Güçlü ve Kılıç, 2011). Ayrıca hesapverebilirlik, eğitim sistemlerinin etkililiğini değerlendirmek ve akademik başarıları incelemek için bir araç olarak hizmet edebilmektedir (Gedikoğlu, 2012).

Eğitim çalışmalarında açıklık, şeffaflık ve hesapverebilirlik ilkesi çerçevesinde herkesin görevleri ve eylemlerinin sonuçlarını açıklayabilmeler halkın kamu ve görevlilerine güven duymalarına etki etmektedir. Resmi kurumların uygulamalarında hesap verebilirliğin vurgulanması sorumluların hesap verebilir hale getirilmesiyle, halkın devlete olan güveninin artacağı düşüncesi temel bir inançtır. Bu bağlamda, eğitim alanında hesap verebilirliğin sağlanması, bu kurumun verimli çalışmasının sağlanması, aynı zamanda toplumsal devletle olan ilişkisi de güçlenmektedir (Himmetoğlu vd., 2017). Ayrıca Orhan (2022) hesap verilebilirliğin eğitim kurumları üzerinde önemli etkiler yarattığını belirtmektedir. Günümüzde insan odaklı eğitim anlayışının geliştiği, toplumun çeşitli kesimlerinden ilgi, yardım ve geri bildirim alınmasının kaçınılmaz bir gereklilik haline geldiği görülmektedir.

Eğitimde hesapverebilirlik fikri eğitimin standartlarını iyileştirmeyi amaçlayan önemli bir prosedür olarak da ele alınabilir. Güçlü ve Kılıç (2011), eğitimde hesap verebilirliğin, eğitimdeki etkililiğin artırılması öğrenme çıktılarını yükseltme hedefini taşıdığını vurgulamaktadır. Yine hesapverebilirlik eğitim sonuçlarının genel etkililik notları ve akademik başarıları için önemli bir işlevi yerine getirmektedir. Gedikoğlu (2012) hesap verebilirliğin eğitim sonuçlarını izlemek ve akademik başarıyı artırmak amacıyla kullanılan kritik bir araç olduğunu ifade etmektedir. Eğitimde hesap verebilirliğin sürdürülmesi kalite ve niteliğin artmasının yanı sıra şeffaflık ve standartların sürdürülmesi için de önemlidir.

Hesapverebilirlik kamuda önemli bir alan olup bu konuda çalışmalar bulunmaktadır. Bu çalışmalarda resmi kurumların hizmetlerinde hesap verebilirliği üzerinde yoğunlaşmıştır. Ancak öğretmen ve okullar bağlamında yeterince ele alındığı söylemek oldukça güçtür. Bundan dolayı bu çalışmada öğretmenlerin hesap verebilirliğe ilişkin algıları araştırılmıştır. Bu çalışmanın güncel olarak alanı yansıtması ve alan yazına katkı sunması beklenmektedir.

1.1.1 Problem Cümlesi

Ortaokullarda görev yapan öğretmenlerin hesap verebilirliğe ilişkin algıları nedir?

1.1.2 Alt Problemler

Araştırmanın alt problemleri şunlardır.

1. Öğretmenlerin hesap verebilirliğe ilişkin algıları nedir?
2. Öğretmenlerin hesap verebilirlik algıları; a) Cinsiyet, b) Yaş, c) Kıdem, d) Kariyer basamağı, e) Medeni durum ve f) Eğitim düzeyi değişkenlerine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırma ile 2024-2025 eğitim öğretim yılında Denizli ili metropol ilçelerinde resmi ortaokullarda görev yapan öğretmenlerin hesap verebilirlik düzeylerinin ortaya çıkarılması amaçlanmaktadır. Ayrıca alan yazına katkı sağlanması ve konuya ilgi duyanlara güncel bilgi ve bulgu sunulması da amaçlanmıştır.

1.3. Araştırmanın Önemi

Eğitim kurumlarında hesap verme sorumluluğu en üst düzeyde olan kişi okul yöneticisidir. Ancak eğitimin temel iş göreni öğretmenlerdir. Öğretmenlerin hesap verebilirliği sınıflarında olan her şey, ders işleme, kurul ve komisyonlardaki görevlerini tam yapma, tören ve kutlamalarda yer alma, veli ile ilişkiler ile mesleki ve pedagojik yönden görev ve sorumluluklarını yerine getirme çerçevesinde şekillendiği söylenebilir. Bu kapsamda öğretmenlerin hesap verebilirliği ile ilgili ulaşılabilen araştırmaların oldukça az olduğu görülmekle birlikte bu konunun araştırılmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Öğretmenlerin hesap verebilirliği başta kendileri olmak üzere okul yönetimi, öğrenci velileri ve öğrencilerine karşı daha açık, şeffaf ve belli standartlara uygun biçimde hizmet üretmelerine katkı sağlayacaktır. Böylelikle oto kontrol sağlanmış olacaktır. Bu çalışmanın başta öğretmenlerin durumunun ortaya konarak varsa yapılması gereken çalışmalara yol göstereceği düşünülmektedir. Bu nedenle çalışmanın öğretmen ve okul yöneticileri ile veli ve öğrenciler açısından olumlu ve katkı olduğu gibi öğretmenin otokontrollü biçimde mesleğini icra etmesine de imkan sağlayacaktır.

1.4. Varsayımlar

Araştırmanın varsayımları şunlardır:

- Araştırmaya katılan öğretmenler ölçme araçlarına samimi ve gerçek cevaplar vermişlerdir.
- Araştırmaya katılan öğretmenlerin hesapverebilirlikle ilgili bilgileri yeterlidir.

1.5. Sınırlılıklar

- 2024-2025 eğitim öğretim yılında Denizli ili metropol ilçelerinde resmi ortaokullarda çalışan öğretmenlerin görüşleriyle sınırlıdır.
- Veri toplama aracı olarak “Kişisel Bilgiler Formu” ve “Öğretmen Hesapverebilirlik Eğilimi Ölçeği” kullanılmıştır.

1.6. Tanımlar

Hesapverebilirlik: Kamuoyunu ilgilendiren ve etkileyen karar, işlem ve eylemlere dair kamuya ve kamuoyuna bilgi ve gerekçe sunma yükümlülüğüdür (Acar, 2020).

Sorumluluk: Kişinin kendi davranışlarını veya kendi yetki alanına giren herhangi bir olayın sonuçlarını üstlenmesi, sorum, mesuliyet olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2024).

Şeffaflık: Kamu kurum ve kuruluşları tarafından yerine getirilen yönetsel her türlü karar ve eylemin, halk tarafından da bilinmesi, görülmesi, bu karar ve eylemlerin halka duyurulması, saklanmaması ve gizli tutulmamasıdır (Orhan, 2022).

Cevap verebilirlik: Kamuda görev alan kişilerin herhangi bir bilgi ya da eylem talep edilmesi durumunda verdikleri cevabın hızı ve yeterliliğidir (Küçükbere, 2019).

İKİNCİ BÖLÜM: KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde, konuya ilişkin alan yazın taramasında ve bu alanda yürütülmüş ilgili araştırmalara yer verilmiştir.

2.1. Hesapverebilirlik

Hesapverebilirlik kavramı, özünde yönetimle bağlantılıdır ve çağdaş toplumda çeşitli alanlarda yaygın olan bir yapıyı temsil etmektedir. Balcı (2013), 'hesapverebilirlik' teriminin son yıllarda öne çıkan dönüşüm, reform ve yönetim ve yönetişim çerçevelerinin yeniden düzenlenmesi gibi temaları çevreleyen tartışmaların temelini oluşturduğunu ileri sürmektedir. Ayrıca, kamu güveninin giderek erozyona uğramasının ve bu güveni yeniden tesis etmeye yönelik girişimlerin, hesap verebilirliği gündemde önemli bir konuma yükselttiğini ifade etmektedir. Hesapverebilirlik kavramı, İngilizce 'account' ve 'ability' sözcüklerinin birleşiminden oluşmaktadır. 'Hesap' terimi finansal veya anlatsal bir raporlama bağlamında kullanılırken, 'yetenek' bir görevi yerine getirmek için gerekli yetkinliklere ve kaynaklara sahip olmak olarak yorumlanmaktadır. Sonuç olarak, 'hesapverebilirlik' sorumlu olma kavramını kapsamakta ve bir hesap vermek için hem yeteneğe hem de gerekli araçlara sahip olmayı ifade etmektedir (Atar, 2018).

TDK sözlüğüne göre, hesapverebilirlik kavramının Türkçe sözlükte doğrudan bir karşılığının bulunmadığı belirtilmiştir. Bununla birlikte, Türkçe sözlükte İngilizce "accountability" kavramıyla ilişkili olan "sorumluluk" terimi yer almaktadır. Sorumluluk, "hesap verme yükümlülüğü ve mesuliyet de dahil olmak üzere, kişinin kendi eylemleri veya etki alanı içindeki herhangi bir olayın sonuçları hakkında hesap verme yükümlülüğü" olarak tanımlanmaktadır (Atar, 2018). Hesapverebilirlik ve sorumluluk kavramları genellikle birbirleriyle yakından ilişkili olarak algılansa da aynı anlamları taşımamaktadır (Biricikoğlu, 2011).

Mulgan (2003, Akt: Balcı, 2013) hesap verebilirliği, devlet ve vatandaşlar arasındaki ilişkinin yanı sıra güvenin tesis edildiği ve sürdürüldüğü mekanizmaları incelemek için kullanılacak bir kavram olarak tanımlamaktadır. Ayrıca, hesap verebilirliğin anlamlı bir kavram olabilmesi için yerine getirilmesi gereken bir dizi koşul tanımlanmaktadır. Bunlar:

- Hesapverebilirlik, dışsal olduğu için dış otoriteye karşı yapılır.
- Karşılıklılık ve sosyal bir etkileşim gerektirir. Yani taraflardan biri cevap veya düzeltme isterse diğeri bunlara karşılık vererek yaptırımları kabul eder.
- Otoritenin haklarının kabulüdür ki bu da üstlerin astlar üzerindeki haklarını kapsar.

2.2. Hesapverebilirlik Türleri

Hesapverebilirlik kavramı, büyüleyici materyallerin sürekli genişlemesi bağlamında çok yönlü bir kavram olarak ortaya çıkmaktadır. Tek bir kategorizasyon, sorumlulukların çeşitli kapsamını tam olarak açıklamak için yeterli değildir. Hesapverebilirlik ilişkisini net bir şekilde ortaya koyabilmek için “*Kim hesap verecek?*”, “*Kime hesap verecek?*” ve “*Ne için hesap verecek?*” sorularının cevaplandırılması gerekmektedir. Yine de alınan cevaplar karşısında yapılacak olan sınıflandırmalarda farklı bakış açlarına ihtiyaç vardır (Biricikoğlu, 2011).

Acar'a (2020) göre, hesapverebilirlik türleri, tipik olarak kimin sorumlu tutulduğu sorusuna verilen yanıtlarla bağlantılıdır. Siyaset alanında hesapverebilirlik, siyasi hesapverebilirlik, hiyerarşik hesapverebilirlik, ahlaki hesapverebilirlik, yasal hesapverebilirlik ve profesyonel hesapverebilirlik gibi çeşitli şekillerde olabilmektedir. Siyasi hesapverebilirlik, seçilmiş yetkililere ve seçmenlere verilen sorumlulukla karakterize edilirken, hiyerarşik hesapverebilirlik idari amirlere veya daha üst birimlere karşı hesap verebilirliği gerektirmektedir. Ahlaki hesapverebilirlik, kişinin kendi sorumluluk duygusuyla ilgiliyken, yasal hesapverebilirlik yargıya karşı sorumlu olmayı içerir. Son olarak, mesleki hesapverebilirlik kişinin meslektaşları veya meslek örgütleri tarafından sorumlu tutulmasını içermektedir. Ayrıca, son zamanlarda ortaklar, piyasalar ve yerel paydaşlar gibi bileşenlerin dahil edilmesiyle hesapverebilirlik türlerinin çeşitliliğinde bir artış olduğu belirtilmektedir.

Adams ve Hill (2006), hesap verebilirliğin bürokratik, siyasi, yasal, yönetsel, mali, profesyonel ve etik hesapverebilirlik gibi çeşitli boyutlarını incelemiştir. Kantos (2013) ve Biricikoğlu (2011) da hesap verebilirliği bu beş sınıfa ayırmıştır. Buna karşılık, Behn (2003) hesap verebilirliği odak noktasına göre üç kategoriye ayırmaktadır: mali konular, eşitlik ve etkinlik. Bireylerin eylemlerinden sorumlu tutulabilmeleri için, beklentilerin ve bu beklentilerin hangi yollarla karşılanması gerektiğinin açıkça belirtilmesi çok önemlidir. Bu durum özellikle politikalarından, kaynak yönetiminden ve faaliyetlerinden sorumlu olan kamu görevlileri, özel sektör hizmet sağlayıcıları ve işverenler için geçerlidir (Gedikoğlu 2012). Bu çalışmada hesap verebilirliğin çeşitli biçimleri siyaset, bürokrasi, hukuk ve profesyonellik mercекlerinden incelenecektir.

2.2.1. Politik (Siyasi) Hesapverebilirlik

Bülbül ve diğerlerine (2018) göre, siyasi hesapverebilirlik incelemeleri iki farklı düzeyde gerçekleşmektedir. Bunlardan ilki, seçilmiş yetkililerin kendilerine oy veren seçmenlere karşı sorumluluğuyla ilgilidir ve öncelikle seçim süreçleriyle desteklenmektedir. İkinci düzey, kamu görevlilerinin siyasetçilere ve atanmış yetkililerin seçilmiş temsilcilere karşı hesap verebilirliği ile ilgilidir. Hem yerel hem de ulusal düzeyde siyasi hesapverebilirlik, özgür, düzenli ve adil seçimlerin toplumsal standart olarak yerleşmesine bağlıdır. Ayrıca, idari ve siyasi figürlerin seçim sürecini kesin olarak kabul etmelerini ve buna bağlı kalmalarını ve seçim dönemleri dışında siyasi hesap verebilirliği uygulayacak tedbirlerin varlığını gerektirmektedir.

Siyasi hesapverebilirlik kavramı, anayasa hukuku ve siyaset teorisinden doğmuş olup, yetki sahibi olanlar ile onların temsilcileri arasındaki ilişkilere odaklanmaktadır. Siyasi hesapverebilirlik hem dikey hem de yatay boyutları göz önünde bulundurularak hiyerarşik bir bakış açısıyla incelenmektedir. Dikey hesapverebilirlik bir komuta yapısındaki bireyler arasındaki ilişkiyle ilgiliyken, yatay hesapverebilirlik bir kurum içindeki işlevsel ilişkilerle ilgilidir. Siyasi hesapverebilirlik alanında, kamu çalışanlarının siyasi gündemlere ve girişimlere bağlılıkları konusunda hesap verebilir olmaları beklenmektedir.

2.2.2. Bürokratik (Yönetmel) Hesapverebilirlik

Bürokratik hesapverebilirlik kavramı, bürokratların kendileri için belirlenen birincil politika direktiflerine uyup uymadıklarının değerlendirilmesi etrafında dönmektedir. Bu hesapverebilirlik biçimi, bürokratların siyasi üstleri tarafından denetlenmesini ve seçimler yoluyla halka karşı dolaylı hesap verebilirliği gerektirmektedir. Ayrıca, kamu kurumları kendi merkez teşkilatlarına ve hiyerarşik yapılarına karşı da sorumlu tutulmaktadır (Balcı, 2013).

Gedikoğlu'na (2012) göre yönetmel hesapverebilirlik hem kurum içi hem de kurumlar arası hesap verebilirliği kapsar ve verimli, duyarlı, etkili ve sorumlu karar alma süreçlerinin uygulanmasıyla bağlantılıdır. Yazar ayrıca, yetkililerin hesap verebilir olmasını sağlamak için gerekli önlemlerin alınması ve işbirliğinin tesis edilmesi gerektiğini ileri sürmektedir. Bovens'e (2010) göre, siyasi hesapverebilirlik kavramı genellikle bir kurumun liderlerinin eylemlerinden sorumlu tutulmasını içerir ve bu olguyu hiyerarşik hesapverebilirlik olarak adlandırmaktadır. Bu hesapverebilirlik biçimi, disiplin cezası ve eleştiriden sorumlu olan otorite konumundaki kişilerin belirlenmesine vurgu

yapmaktadır (Akt. Özken, 2020). Sonuç olarak, Özken'in (2020) iddia ettiği gibi, kamu sektöründeki bürokratik hesapverebilirlik, hesapverebilirlik yükü örgütsel hiyerarşide yükseldikçe artma eğilimindedir.

2.2.3. Yasal Hesapverebilirlik

Yargı sistemi, kamu yönetimi ve eğitimde hesap verebilirliğin ele alınmasında kritik bir rol oynamaktadır. Bu, kamu kurumlarının ve yöneticilerinin yasal normlara, standartlara ve düzenlemelere bağlı kalma ve bunlara uyma sorumluluğunu ve herhangi bir ihlal için bir yargı makamına karşı sorumlu tutulmasını içermektedir. (Bülbül vd., 2018).

Biricikoğlu'na (2011) göre, hukuk devletinin temel özelliklerinden biri idari kararların ve yargısal faaliyetlerin yargı tarafından denetlenmesidir. Yargısal hesap verebilirliğin temel amacı, bireyleri devlete karşı korumak ve onların hak ve özgürlüklerini korumaktır. Dolayısıyla, güçlü bir yargı sistemi etkili bir hesap verebilirliğin sağlanması için elzemdir. Balcı'ya (2013) göre, kamu kuruluşlarının yasal yükümlülüklerine uyması ve performans göstermesi gerekmektedir ve bu yasal hesapverebilirlik türü bu yükümlülükleri kapsamaktadır. Bu hesap verebilirliğin amacı, kurumun eylemlerinin yasal düzenlemelere uygun olup olmadığını ve yetkilerinin adil ve rasyonel bir şekilde kullanılıp kullanılmadığını belirleyerek hukukun üstünlüğünü desteklemektir.

2.2.4. Profesyonel Hesapverebilirlik

Kamu kurumlarının yükselişi ve hizmetlerin genişlemesinin yanı sıra iş bölümündeki değişiklikler ve uzmanlaşmanın artması, birçok alanda mesleki donanımın artan önemini altına çizmiştir. Sosyal meseleleri ele alma ihtiyacına yanıt olarak, belirli meslek grupları önem kazanmış, bu da kararlarının ve eylemlerinin kamu yararı kriteri açısından daha yakından incelenmesine ve değerlendirilmesine yol açmıştır. Bu nedenle, mesleki hesapverebilirlik kavramı toplumun çeşitli alanlarında dikkat çekmiş ve incelenmiştir (Bülbül vd., 2018). Mulgan (2003) mesleki hesap verebilirliği, dış denetim veya gözetime güvenmeden, kişisel adanmışlık ve hesapverebilirlikle sorumlu bir şekilde hareket etme ve görevlerde bulunma uygulaması olarak tanımlamaktadır (Özken, 2020).

2.3. Eğitimde Hesapverebilirlik

Eğitim kurumlarının varlığı çok sayıda yükümlülüğü beraberinde getirmektedir. İnsanlara odaklanmaları ve önemli ölçekleri göz önüne alındığında, eğitim kurumlarının çeşitli şekillerde yardım, ilgi ve eleştiri alması muhtemeldir. Eğitim kurumlarının, eğitim ortamındaki dinamik değişikliklere uyum sağlayabilmek için öğrencileri, öğretmenleri ve velileri kapsayan sürekli bir hesapverebilirlik sürecine girmeleri gerekmektedir (Bülbül vd., 2018). Sonuç olarak, eğitimin gelişen doğası, eğitim sisteminin sürekli olarak etkililik ve iyileştirme için çaba göstermesini gerektirmektedir. Eğitimde hesapverebilirlik kavramı, eğitimin kalitesini artırmaya yönelik bir süreçtir. Bu, yöneticilerin ve eğitimcilerin okulda verilen eğitimin düzeyinden sorumlu olma göreviyle ilgilidir. Ayrıca, eğitimin etkililiğini artırarak olumlu öğrenci beklentilerini teşvik etmeyi amaçlamaktadır (Güçlü & Kılıç, 2011). Ayrıca hesapverebilirlik, eğitim sistemlerinin performansını değerlendirmek ve öğrenme çıktılarını incelemek için bir araç olarak hizmet etmektedir (Gedikoğlu, 2012).

Eğitimde hesapverebilirlik üzerine yapılan araştırmalar, eğitimde hesapverebilirlik için uygulanan yasal önlemler ve gözlemlenen toplumsal değişimler incelendiğinde, okul performansına ilişkin somut verilerin giderek artması, eğitimde hesapverebilirlik tartışmalarının öne çıkan bir konu haline geldiğini ortaya koymaktadır. Eğitim alanında hesapverebilirlik, bir bütün olarak eğitim sisteminin temel bir bileşeni olarak değerlendirilmektedir. Sistem içindeki etkili ve etkisiz uygulamaları ayırt etmenin yanı sıra herhangi bir eksiklikten sorumlu kişi veya kurumları belirlemek için yol gösterici bir çerçeve görevi görmektedir. Bu da hesap verebilirliğin eğitimciler, öğrenciler, yöneticiler, politikacılar, veliler ve eğitim araştırmacılarını kapsayan ve eğitimin kalitesini artırma sorumluluğunu paylaşan kolektif bir çaba olduğu fikrinin altını çizmektedir. Eğitimde hesapverebilirlik kavramı birbiriyle bağlantılı iki boyut üzerinden değerlendirilmektedir. Birinci boyut, diğer kamu sektörlerinde yaygın olan hesapverebilirlik çerçeveleri ve düzenlemelerinin eğitim hizmetleri ve sistemi üzerindeki etkisiyle ilgilidir. İkinci boyut ise eğitimcilerin ve diğer paydaşların eğitimin kalitesine ilişkin geribildirim ve eleştirilerinden kaynaklanan, konu ve kapsam bakımından eğitimde hesapverebilirlik meselesini kapsamaktadır (Bülbül, 2018).

Bakioğlu ve Salduz'a (2014) göre, eğitim sistemlerinde hesapverebilirlik kavramı, kimin kime karşı, hangi nedenlerle ve hangi konularda sorumlu olduğu soruları üzerinden anlaşılabilir. Hesapverebilirlik açısından bakanlığın, siyasi otoritelerin ve eğitim personelinin velilere ve öğrencilere karşı sorumlu olduğunu savunmaktadırlar. Eğitimde

hesapverebilirlik kavramı, düzenlemelere bağlılık, kurumsal normlara bağlılık ve şeffaflık gerekliliklerini kapsamaktadır. Eğitim ortamlarında hesapverebilirlik, önceden belirlenmiş standartlara ve hedeflere ulaşılmasına bağlıdır. Hesap verebilirliği teşvik etmek ve eğitimde verimliliği optimize etmek için tüm katılımcılar yükümlülüklerini özenle ve kapsamlı bir şekilde yerine getirmelidir. Bu hedef, okul aile birlikleri, yasal çerçeveler ve stratejik ortaklıklar kurularak kolaylaştırılabilmektedir.

2.4. Okulda Hesapverebilirlik

Kantos (2013, Akt: Bülbül vd., 2018), özellikle Türkiye gibi kamu eğitiminde sınırlı seçeneğin olduğu ülkelerde, okulların hesap verabilirliğinin etik ve sosyal açıdan çok önemli olduğunu savunmaktadır. Kantos, yönetsel hesapverebilirlik sisteminin hiyerarşik yapısında okulların birincil odak noktası olması gerektiğini öne sürmektedir. Bu nedenle, sadece okulları değerlendirmek yerine, onların değerini artıracak ve onları üretkenliğe yönlendirecek yöntemlerin uygulanmasına odaklanılmalıdır. Ayrıca, okul hesapverebilirlik ölçütlerinde başarının münhasıran tanınması, okul yöneticilerinin ve öğretmenlerin öğrenme güçlüğü çeken öğrenci oranının daha düşük olduğu okulları tercih etmesine yol açabilmektedir (O'Day (2002, Akt: Bülbül, 2011) çalışmasında okul hesapverebilirlik sistemlerinin geliştirilmesi ve yürütülmesi için aşağıdaki önerileri sunmuştur:

- Sistemi geri besleyen bilgilerde meydana gelen değişikliklerle birlikte öğretme ve öğrenmeyle ilgili olan veriler çoğaltılmalı ve dikkatler bunlar üzerine odaklanmalıdır.
- Eğitimciler ve diğer bireyler ilgili verilere dikkatleri vermeleri, bu verilere karşı gelecek stratejileri arttırmaları ve değiştirmek için çaba harcamaları konusunda motive edilmelidir.
- Verilerin geçerli bir şekilde sunumunu teşvik eden bilgi, beceri ve birey ve sistem düzeylerinde nedensellik ilişkilerinin doğru bir şekilde yorumlanması geliştirilmelidir.
- Kaynaklar en çok ihtiyaç duyulan alanlara yönlendirilmelidir

2.5. İlgili Araştırmalar

Bülbül, 2011 yılında gerçekleştirdiği “Türk Milli Eğitim Sisteminde Hesapverebilirlik” başlıklı çalışmasında, kamu kurumlarında görev yapan yönetici, denetçi ve eğitim sendikası yöneticilerinin eğitim sistemindeki hesapverebilirlik

uygulamalarına ilişkin bakış açılarını ortaya koymaya çalışmıştır. Araştırmanın evreni devlet okullarının müdürleri, daire başkanları, iç denetçiler, bakanlık müfettişleri, il milli eğitim müdürleri ve sendikaların genel merkez yöneticileridir. Çalışmada temel veri toplama aracı olarak Türk Milli Eğitim Sisteminde Hesapverebilirlik Ölçeği kullanılmıştır. Bulgular, katılımcıların Türk eğitim sistemi içinde hesapverebilirlik önlemlerinin mevcut uygulamasını yetersiz olarak algıladıklarını göstermiştir.

Fırat, 2015 yılında gerçekleştirdiği “Okul Müdürlerinin Yönetsel Yeterlikleri ve Hesapverebilirlik Görüşleri” başlıklı araştırmasında, ilk ve orta dereceli okullarda görev yapan öğretmenlerin okul müdürlerinin hesapverebilirlik ve yönetsel yeterliklerine ilişkin algılarını ortaya çıkarmayı amaçlamıştır. Bu çalışmanın verileri, Bolu ili merkez ilçede bulunan ilk ve orta dereceli okullarda görev yapan yönetici ve eğitimcilerden oluşmaktadır. Araştırma, eğitimcilerin ve okul müdürlerinin yönetsel yeterlilik ve sorumluluklarına ilişkin bakış açılarında kayda değer bir farklılık olduğunu ortaya koymuştur.

Kalkan ve Alparslan'ın (2009) “Şeffaflık, İletişim ve Hesap Verebilirliğin Yerel Yönetim Başarılarına Etkisi” konulu çalışmalarında belirttikleri gibi, toplumun ihtiyaçlarını en yakın yönetim kademesinde karşılamakla yükümlü olan yerel yönetimlerin hesapverebilirlik, şeffaflık ve iletişim gibi ilkeler temelinde değerlendirilmesi büyük önem taşımaktadır. Bu çalışma, Burdur ili Bucak ilçesi sakinlerinin yerel yönetim başarısı, şeffaflık, iletişim ve hesapverebilirlik değerleri arasındaki ilişkileri incelemektedir. Araştırma, yerel yönetim uygulamalarının belirlenmiş standartlara ve evrensel değerlere ulaşma yolunda ilerlemesine katkıda bulunmayı amaçlamaktadır.

Arslan Durmuş, 2016 yılında yaptığı “İlkokul ve Ortaokul Öğretmenlerin Hak Arama Durumları ve Hesapverebilirlik Düzeylerine İlişkin Algıları” başlıklı araştırmasında Bolu ili merkez ilçesindeki ilkokul ve ortaokullarda görev yapan öğretmenlerin hak arama durumları ve hesapverebilirlik düzeylerine ilişkin algılarını incelemeyi amaçlamıştır. Bu çalışma, araştırma hipotezine kısmi destek sunmaktadır. Medeni durum, yaş ve sendika üyeliği değişkenlerinde istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar gözlenmemesine rağmen, diğer temel faktörlerde anlamlı farklılıklar ortaya çıkmıştır. Özellikle, öğretmenlerin algıları görev, sorumluluk ve beklenti boyutlarında cinsiyete göre anlamlı farklılıklar göstermiştir. Ayrıca, kıdeme göre görev ve sorumluluk boyutlarında, göreve göre ise görev, sorumluluk, beklenti ve iletişim boyutlarında anlamlı farklılıklar gözlenmiştir.

Cerit, Kadioğlu Ateş ve Kadioğlu (2017), alanda giderek artan bir ilgi konusu olan hesapverebilirlik kavramını incelemişlerdir. Çalışmada, Türkiye'deki öğretmenlerin hesapverebilirlik eğilimlerini değerlendirmek için, orijinali Rosenblatt (2007) tarafından geliştirilen Öğretmen Hesapverebilirlik Eğilimi Ölçeği'nin Türkçe uyarlaması kullanılmıştır. Bu çalışmanın amacı, Öğretmen Sorumluluk Eğilimi Ölçeği'nin (Rosenblatt, 2017) Türkçe uyarlamasının yapı geçerliliğini ve güvenilirliğini ortaya koymaktır. Veriler 230 sınıf öğretmeninden toplanmış ve yapı geçerliliğini değerlendirmek için doğrulayıcı ve açımlayıcı faktör analizlerine tabi tutulmuştur. Ölçeğin iç tutarlılığını ve zamansal istikrarını değerlendirmek için sırasıyla Cronbach alfa katsayıları ve test-tekrar test güvenilirliği hesaplanmıştır. Türkçe ölçeğin doğrulayıcı ve açımlayıcı faktör analizleri 12 maddeden oluşan iki faktörlü bir yapı ortaya koymuştur. Birinci faktör olan içsel hesapverebilirlik 7 maddeden, ikinci faktör olan dışsal hesapverebilirlik ise 5 maddeden oluşmaktadır. Sonraki analizler Türkçe ölçeğin iç tutarlılığını ve test-tekrar test güvenilirliğini ortaya koymuştur.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: YÖNTEM

Bu bölümde araştırma modeli, evren, örneklem, veri toplama araçları, verilerin toplanması ve verilerin analizi yer almaktadır.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada, öğretmenlerin hesap verebilirliğe ilişkin mevcut algılarının belirlenmesi amaçlandığı için, çalışma tarama modelinde yürütülmüştür. Tarama modelleri, “geçmişte veya hali hazırda mevcut olan bir durumu (olay, kişi, nesne) kendi şartları içinde olduğu gibi tanımlamayı amaçlayan” modeller olarak tanımlanmaktadır (Karasar, 2016, s.79).

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni 2024-2025 Eğitim yılında Denizli ili metropol ilçelerinde resmi ortaokullarda çalışan öğretmenlerden oluşturmaktadır. Evrende yaklaşık 5500 dolayında öğretmen bulunmaktadır. Altunışık, Coşkun, Bayraktaroğlu ve Yıldırım (2012) çalışmalarında 6000 kişilik verende 361 kişiye ulaşılması gerektiği ileri sürülmektedir. Araştırmada örneklem olarak bu öğretmenlerden 377 öğretmene eleman örnekleme yöntemiyle ulaşılmıştır. Araştırmanın örneklimi olan öğretmenlerin kişisel özelliklerine göre dağılımları Tablo 3.1’de verilmiştir.

Tablo 3.1. Öğretmenlerin Kişisel Özelliklerine Göre Dağılımları

Değişken	Kategori	n	%
Cinsiyet	Kadın	146	38.7
	Erkek	231	61.3
Yaş	23-35	46	12.2
	36-40 yaş	68	18.0
	41-45 yaş	110	29.2
	46-50	84	22.3
	51 yaş ve üstü	69	18.3
Kıdem	10 yıl ve altı	46	12.2
	11-15 yıl	52	13.8
	16-20 yıl	90	23.9
	21-25 yıl	91	24.1
	26 yıl ve üstü	98	26.0
Kariyer	Öğretmen	74	19.6
	Uzman öğretmen	262	69.5
	Başöğretmen	41	10.9
Medeni durum	Evli	330	87.5
	Bekar	47	12.5
Eğitim düzeyi	Lisans	287	76.1
	Lisansüstü	90	23.9

Tablo 3.1’de görüldüğü gibi öğretmenlerin hesapverebilirlik algılarıyla ilgili bu araştırmaya katılan öğretmenlerin kişisel özelliklerine göre dağılımları incelendiğinde %38,7’si kadınlardan oluşurken öğretmenlerin %29,2’si 41-45 yaş aralığında iken %22,3’ü 46-50 yaşlardadır. Kıdem olarak öğretmenlerin yarıdan fazlası 21 yıl ve üstünde kıdeme sahiptir. Bu durum öğretmenlerin kıdemli olduklarını göstermektedir. Öğretmenlerin %69,5’i kariyer basamağı olarak uzman öğretmendir. Öğretmenlerin %87,5’i evli olarak hayatını sürdürmektedir. Öğretmenlerin %76,1’i lisans mezunu ve %23,9’u lisansüstü eğitim mezunudur.

3.3. Veri Toplama Aracı

Veri toplama aracı; iki kısımdan oluşmuştur. Ölçeğin ilk kısmında öğretmenlerin genel bilgileri içeren (cinsiyet, yaş, kıdem, kariyer basamağı, medeni durum ve eğitim düzeyi) 6 soru bulunmaktadır.

İkinci bölümde öğretmenlerin hesapverebilirlik algılarını ölçmek için “Öğretmen Hesapverebilirlik Eğilimi Ölçeği” kullanılmıştır. Ölçek Cerit, Kadioğlu-Ateş ve Kadioğlu’nun (2017) çalışmalarında uyarlanmıştır. Ölçek 12 madde ve 2 boyuttan oluşmaktadır. 1, 2, 3, 4, 5. sorular “Dışsal Hesapverebilirlik” boyutu ile ilgili iken 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12. sorular “İçsel Hesapverebilirlik” boyutunu temsil etmektedir. Ölçek 5’li Likert tipinde olup seçenekler şunlardır: “Kesinlikle katılmıyorum”, “Çok katılmıyorum”, “Orta düzeyde katılıyorum”, “Çok katılıyorum” ve “Kesinlikle katılıyorum”. Ölçekten düşük puan ve ortalama hesapverebilirlik eğiliminin düşük olduğunu gösterirken yüksek ortalama ve puanlar da hesapverebilirlik eğiliminin yüksek olduğunu göstermektedir.

Tablo 3.2. Verilerin Cronbach’s Alpha Testi Sonuçları

Boyutlar	Maddeler	Cronbach’s Alpha Katsayısı	Cronbach’s Alpha Katsayısı Orijinal çalışma
Dışsal hesapverebilirlik	1-5	.874	.92
İçsel hesapverebilirlik	6-12	.848	.96
Hesapverebilirlik eğilimi	1-12	.869	.92

Tablo 3.2’de görüldüğü gibi hesapverebilirlik ile ilgili elde edilen verilerin güvenilirlik Alpha katsayıları ,848 ile ,874 arasında olup buna göre verilerin çok yüksek (Baştürk, 2010) düzeyde güvenilirlik değerine sahip olduğu söylenebilir.

3.4. Verilerin Toplanması

Araştırmada kullanılacak veri toplama aracı için ölçek sahiplerinden izin alınarak etik kurul iznine başvurulmuştur. Etik kurul izninin alınmasından sonra MEB araştırma izni başvurusunda bulunulmuştur. Araştırma izni verildikten sonra ölçekler fotokopi ile çoğaltılarak okullara gidilmiştir. Okul yöneticileri ve öğretmenlere izin gösterilerek araştırma hakkında bilgi verilmiştir. İstekli ve gönüllü öğretmenlere ölçekler dağıtılarak doldurmaları istenmiştir. Ölçekleri dolduran öğretmenlerden ölçekler geri toplanmıştır. Ölçekleri doldurma süresi ortalama olarak 12-15 dakika sürmüştür. 400 ölçek dağıtılmış ancak 384 ölçek geri dönmüştür. 7 ölçek bilimsel çalışmaya uygun biçimde doldurulmadığı için analizlere dahil edilmemiş ve değerlendirmeye alınmamıştır.

3.5. Verilerin Analizi

Veriler SPSS programına kodlanarak aktarılmıştır ve veri analizi SPSS V.24 sürümü kullanılarak yapılmıştır. Verilerin normal dağılım analizi basıklık ve çarpıklık değerleri incelenerek yapılmıştır. Analiz sonucunda ulaşılan bulgular Tablo 3.3'te verilmiştir.

Tablo 3.3. *Verilerin Normal Dağılım Testi Sonuçları*

	Basıklık (Kurtosis) Değeri	Çarpıklık (Skewness) Değeri
Dışsal hesapverebilirlik boyutu	-.521	-.111
İçsel hesapverebilirlik boyutu	1.094	-1.337
Genel hesapverebilirlik düzeyi	.561	-.421

Tablo 3.3'te görüldüğü gibi verilerin normal dağılımı için yapılan basıklık ve çarpıklık analizi sonunda "Basıklık ve Çarpıklık" değerlerinin ± 1.50 aralığında olduğu görülmüştür. Tabachnik ve Fidell'e (2013) göre basıklık ve çarpıklık değerleri ± 1.50 aralığında olan verilerin normal dağılım gösterdiğini belirtmektedir. Buna göre veriler normal dağılım göstermektedir.

Verilerin normal dağılım gösterdiği tespit edildiğinden analizlerde parametrik testler kullanılmıştır. Ortalamaların yorumlarında .05 anlamlılık değeri olarak alınmıştır. Analizlerde betimsel istatistik değerleri (frekans, yüzde, ortalama, standart sapma) ve t testi ve varyans analizleri kullanılmıştır. Araştırmada ortalamalar yorumlanırken esas alınan eşik değerler ve aralıklar Tablo 3.4'de verilmektedir.

Tablo 3.4. Düzey Belirlemede esas alınan Eşik Değerler ve Aralıklar

	Çok düşük	Düşük	Orta	Yüksek	Çok yüksek
Dışsal hesapverebilirlik	5.00-9.00	9.01-13.00	13.01-17.00	17.01-21.00	21.01-25.00
İçsel hesapverebilirlik	7.00-12.60	12.61-18.21	18.22-23.82	23.83-29.43	29.44-35.00
Hesapverebilirlik eğilimi	12.00-21.80	21.81-31.61	31.62-41.42	41.43-51.23	51.24-60.00

İkinci alt problemin analizinde veriler normal dağıldığından dolayı t testi ve varyans analizleri kullanılmış fark görülmesi halinde de Tukey testi kullanılmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM: BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde verilerin analiziyle ulaşılan bulgular ve yorumlar yer almaktadır.

4.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın birinci alt problemi “Öğretmenlerin hesap verebilirliğe ilişkin algıları nedir?” şeklinde oluşturulmuştur. Öğretmenlerin hesapverebilirlik algılarına yönelik bulgular Tablo 4.1’de verilmiştir.

Tablo 4.1. Öğretmenlerin Hesapverebilirlik Algılarına Yönelik Bulgular

	<i>n</i>	\bar{X}	<i>s</i>	Düzeyi
Dışsal hesapverebilirlik	377	16.29	.87	Orta
İçsel hesapverebilirlik	377	28.76	.61	Yüksek
Genel hesapverebilirlik	377	45.06	.62	Yüksek

Tablo 4.1’de öğretmenlerin hesapverebilirlik algı düzeyleri yer almaktadır. Öğretmenlerin dışsal hesapverebilirlik düzeylerinin ($\bar{X}=16.29$) orta düzeyde olduğu görülürken içsel hesapverebilirlik düzeylerinin ($\bar{X}=28.76$) yüksek ve genel hesapverebilirlik düzeyinin ($\bar{X}=45.06$) yüksek düzeyde olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin içsel hesapverebilirlik düzeylerinin dışsal hesapverebilirlik düzeyine göre daha yüksek olması öğretmenlerin içsel hesap vermede daha yetkin olduklarını düşündükleri şeklinde yorumlanabilir. Ayrıca genel hesapverebilirlik düzeylerinin yüksek olması öğretmenlerin açık, şeffaf ve hesap verebilir düzeyde olduklarını göstermektedir.

4.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın ikinci alt problemi “Öğretmenlerin hesapverebilirlik algıları; a) Cinsiyet, b) Yaş, c) Kıdem, d) Kariyer basamağı, e) Medeni durum ve f) Eğitim düzeyi değişkenlerine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?” şeklinde oluşturulmuştur. Yapılan analizlerin sonuçları ilerleyen sayfalarda sırasıyla verilmiştir.

4.2.1. Cinsiyet Değişkeni

Öğretmenlerin hesapverebilirliklerine yönelik algılarının cinsiyetlerine göre analizine ilişkin bulgular Tablo 4.2’de verilmiştir.

Tablo 4.2. Öğretmenlerin Hesapverebilirlik Algılarının Cinsiyetlerine Göre Karşılaştırılması (t testi)

	Cinsiyet	n	\bar{X}	S	t	p
Dışsal Hesapverebilirlik	Kadın	146	14,84	4,16	-5.29	.00*
	Erkek	231	17,21	4,28		
İçsel Hesapverebilirlik	Kadın	146	28,67	3,72	-.34	.72
	Erkek	231	28,82	4,61		
Hesapverebilirlik	Kadın	146	43,51	6,50	-3.23	.01*
	Erkek	231	46,04	7,89		

*p<0.05

Tablo 4.2’de öğretmenlerin hesapverebilirlik algılarının cinsiyetlerine göre içsel hesapverebilirlik boyutunda farklılık göstermediği ($t=-.34$; $p>0.05$) görülürken dışsal hesapverebilirlik boyutunda ($t=-5.29$; $p<0.05$) ve genel hesapverebilirlik eğiliminde farklılık gösterdiği ($t=-3.23$; $p<0.05$) tespit edilmiştir. Ortalamalar incelendiğinde, erkek öğretmenlerin dışsal hesapverebilirlik ve genel hesapverebilirlik düzeylerinde kadın öğretmenlere göre daha yüksek ortalamaya sahip oldukları görülmektedir.

4.2.2. Yaş Değişkeni

Öğretmenlerin hesapverebilirliğe yönelik algılarının yaşlarına göre analiz bulguları Tablo 4.3’te verilmiştir.

Tablo 4.3. Öğretmenlerin Hesapverebilirlik Algılarının Yaşlarına Göre Karşılaştırılması (Anova testi)

	Yaş	n	\bar{X}	s	F	p	Fark
Dışsal hesapverebilirlik	23-35	46	16,46	4,70	6.34	.00*	2-3; 2-4; 2-5; 4-5
	36-40 yaş	68	14,46	4,71			
	41-45 yaş	110	16,88	3,85			
	46-50	84	15,68	4,12			
	51 yaş ve üstü	69	17,83	4,32			
İçsel hesapverebilirlik	23-35	46	30,50	3,05	3.29	.01*	1-3; 1-4
	36-40 yaş	68	28,69	3,80			
	41-45 yaş	110	28,31	3,90			
	46-50	84	27,99	5,14			
	51 yaş ve üstü	69	29,36	4,60			
Hesapverebilirlik	23-35	46	46,96	6,56	4.11	.00*	2-5; 4-5
	36-40 yaş	68	43,15	7,30			
	41-45 yaş	110	45,19	6,60			
	46-50	84	43,67	8,06			
	51 yaş ve üstü	69	47,19	8,10			

*p<0.05 1. 23-35 yaş 2. 36-40 yaş 3. 41-45 yaş 4. 46-50 yaş 5. 51 yaş ve >

Tablo 4.3’te görüldüğü gibi öğretmenlerin hesapverebilirliklerine yönelik algıları yaşlarına göre kıyaslandığında, dışsal hesapverebilirlik boyutunda ($F=6.34$; $p<0.05$), içsel hesapverebilirlik boyutunda ($F=3.29$; $p<0.05$) ve genel hesapverebilirlik algılarında

($F=4.11$; $p<0.05$) anlamlı farklılık gösterdiği görülmüştür. Farklılığın kaynağını bulmak için yapılan Post Hoc TUKEY testi sonucunda farkın dışsal boyutta 36-40 yaşlardaki öğretmenlerle 41-45 yaşlardakiler, 46-50 yaştakiler ve 51 ve üstündeki öğretmenler arasında, yaşı büyük olan öğretmenler lehine olduğu görülmüştür. Yine 46-50 yaşlardaki öğretmenlerle 51 ve üstündeki öğretmenler arasında ve yaşı büyük olanlar lehine daha yüksek olduğu görülmüştür.

İçsel boyutta 23-35 yaşlardaki öğretmenlerle 41-45 yaşlardakiler ve 46-50 yaşlardakiler arasında ve 23-35 yaştakiler lehine daha yüksektir. Genel hesapverebilirlik düzeylerinde 36-40 yaştakilerle 51 yaş ve üstündekiler arasında ve 46-50 yaştaki öğretmenlerle 51 yaş ve üstündekiler arasında ve yaşı fazla olanlar lehine daha yüksek olduğu görülmüştür. Genel hesapverebilirlik algılarının 36-40 yaşlardaki öğretmenlerle 51 yaş ve üstündeki öğretmenler arasında ve 46-50 yaşlardaki öğretmenlerle 51 yaş ve üstündeki öğretmenler arasında ve 51 yaş ve üstündeki öğretmenler lehine yüksektir.

4.2.3. Kıdem Değişkeni

Öğretmenlerin hesapverebilirliklerine yönelik algılarının kıdemlerine göre analizine ilişkin bulgular Tablo 4.4'te verilmiştir.

Tablo 4.4. *Öğretmenlerin Hesapverebilirlik Algılarının Kıdemlerine Göre Karşılaştırılması (Anova testi)*

	Kıdem	<i>n</i>	\bar{X}	<i>s</i>	<i>F</i>	<i>p</i>	Fark
Dışsal hesapverebilirlik	10 yıl ve altı	46	15,83	4,97	2.31	.05	-
	11-15 yıl	52	15,15	4,55			
	16-20 yıl	90	15,89	4,13			
	21-25 yıl	91	16,62	4,02			
	26 yıl ve üstü	98	17,20	4,43			
İçsel hesapverebilirlik	10 yıl ve altı	46	29,78	3,60	.92	.45	-
	11-15 yıl	52	28,67	3,41			
	16-20 yıl	90	28,30	3,34			
	21-25 yıl	91	28,73	5,28			
	26 yıl ve üstü	98	28,81	4,72			
Hesapverebilirlik	10 yıl ve altı	46	45,61	7,35	1.15	.33	-
	11-15 yıl	52	43,83	7,43			
	16-20 yıl	90	44,19	5,90			
	21-25 yıl	91	45,34	8,02			
	26 yıl ve üstü	98	46,01	8,26			

* $p<0.05$ 1. 10 yıl ve altı 2. 11-15 yıl 3. 16-20 yıl 4. 21-25 yıl 5. 26 yıl ve üstü

Tablo 4.4'te görüldüğü gibi öğretmenlerin hesapverebilirliklerine yönelik algıları kıdemlerine göre karşılaştırıldığında, dışsal hesapverebilirlik boyutunda ($F=2.31$;

$p>0.05$), içsel hesapverebilirlik boyutunda ($F=.92$; $p>0.05$) ve genel hesapverebilirlik algılarında ($F=1.15$; $p>0.05$) anlamlı farklılık göstermediği görülmektedir. Bulgulara göre öğretmenlerin hesapverebilirliklerine yönelik algılarının kıdemlerine göre alt boyutlar ve genel olarak benzerlik gösterdiği söylenebilir.

4.2.4. Kariyer Basamakları Değişkeni

Öğretmenlerin hesapverebilirliklerine yönelik algılarının kariyer basamaklarına göre analizine ilişkin bulgular Tablo 4.5'te verilmiştir.

Tablo 4.5. Öğretmenlerin Hesapverebilirlik Algılarının Kariyer Basamaklarına Göre Karşılaştırılması (Anova testi)

	Kariyer Basamakları	<i>n</i>	\bar{X}	<i>s</i>	<i>F</i>	<i>p</i>	Fark
Dışsal hesapverebilirlik	Öğretmen	74	16,74	4,68	2.82	.06	-
	Uzman öğretmen	262	15,97	4,27			
	Başöğretmen	41	17,56	4,36			
İçsel hesapverebilirlik	Öğretmen	74	30,04	3,36	4.63	.01*	1-2
	Uzman öğretmen	262	28,36	4,30			
	Başöğretmen	41	29,07	5,20			
Hesapverebilirlik	Öğretmen	74	46,78	7,07	4.18	.01*	1-2
	Uzman öğretmen	262	44,33	7,31			
	Başöğretmen	41	46,63	8,61			

* $p<0.05$ 1. Öğretmen 2. Uzman Öğretmen 3. Başöğretmen

Tablo 4.5'te görüldüğü gibi öğretmenlerin hesapverebilirliklerine yönelik algıları kariyer basamaklarına göre karşılaştırıldığında, dışsal hesapverebilirlik boyutunda farklılık göstermediği ($F=2.82$; $p>0.05$) ancak içsel hesapverebilirlik boyutunda ($F=4.63$; $p<0.05$) ve genel hesapverebilirlik algılarında ($F=4.18$; $p>0.05$) anlamlı farklılık gösterdiği görülmektedir. İçsel hesapverebilirlik boyutuyla genel hesapverebilirlik düzeyinde fark olan gruplar için yapılan Post Hoc TUKEY analizi sonunda farkın kariyer basamağı olarak “öğretmen” unvanlılarla “uzman öğretmen” unvanlılar arasında ve “öğretmen” unvanlı öğretmenler lehine yüksek olduğu görülmüştür.

4.2.5. Medeni Durum Değişkeni

Öğretmenlerin hesapverebilirliklerine yönelik algılarının medeni duruma göre analizine ilişkin bulgular Tablo 4.6'da verilmiştir.

Tablo 4.6. Öğretmenlerin Hesapverebilirlik Algılarının Medeni Duruma Göre Karşılaştırılması (t testi)

	Medeni durum	n	\bar{X}	S	t	p
Dışsal hesapverebilirlik	Evli	330	16,24	4,29	-.71	.47
	Bekar	47	16,72	5,04		
İçsel hesapverebilirlik	Evli	330	28,54	4,23	-2.71	.00*
	Bekar	47	30,34	4,36		
Hesapverebilirlik	Evli	330	44,78	7,30	-1.95	.05
	Bekar	47	47,06	8,39		

*p<0.05

Tablo 4.6’da öğretmenlerin hesapverebilirlik algıları medeni duruma göre kıyaslandığında, dışsal hesapverebilirlik boyutunda farklılık göstermediği ($t=-.71$; $p>0.05$) görülürken genel hesapverebilirlik algılarında da farklılık göstermediği ($t=-1.95$; $p>0.05$) tespit edilmiştir. Ancak içsel hesapverebilirlik boyutunda farklılık gösterdiği ($t= -2.71$; $p<0.05$) saptanmıştır. İçsel hesapverebilirlik boyutunda bekar öğretmenlerin hesapverebilirlik düzeylerinin evli öğretmenlerden daha yüksek olduğu görülmektedir.

4.2.6. Eğitim Düzeyi Değişkeni

Öğretmenlerin hesapverebilirliklerine yönelik algılarının eğitim düzeylerine göre analizine ilişkin bulgular Tablo 4.7’de verilmiştir.

Tablo 4.7. Öğretmenlerin Hesapverebilirlik Algılarının Eğitim Düzeylerine Göre Karşılaştırılması (t testi)

	Eğitim düzeyi	n	\bar{X}	S	t	p
Dışsal hesapverebilirlik	Lisans	287	16,07	4,42	-1.77	.07
	Lisansüstü	90	17,01	4,22		
İçsel hesapverebilirlik	Lisans	287	28,74	4,42	-.19	.84
	Lisansüstü	90	28,84	3,86		
Hesapverebilirlik	Lisans	287	44,82	7,62	-1.15	.37
	Lisansüstü	90	45,86	6,98		

*p<0.05

Tablo 4.7’de öğretmenlerin hesapverebilirlik algıları eğitim düzeyine göre karşılaştırıldığında, dışsal hesapverebilirlik boyutunda ($t=-1.77$; $p>0.05$), içsel hesapverebilirlik boyutunda ($t= -.19$; $p>0.05$) ve genel hesapverebilirlik algılarında farklılık göstermediği ($t=-1.15$; $p>0.05$) görülmektedir. Bulgulara göre öğretmenlerin hesapverebilirlik algıları eğitim düzeylerine göre benzer olduğu söylenebilir.

BEŞİNCİ BÖLÜM: TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmanın bu bölümünde bulgulardan yola çıkarak tartışma, sonuç ve buna dayalı önerilere yer verilmiştir.

5.1. Sonuç ve Tartışma

Bu çalışmada öğretmenlerin hesapverebilirlik algı düzeyleri ve bunun kişisel değişkenlere göre farklılık gösterip/göstermediğinin ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Öğretmenlerin yaptıkları iş ile ilgili açık, şeffaf ve hesapverebilir olmaları mesleki etik ilkeler ve kamu yararı açısından önemlidir.

Öğretmenlerin hesapverebilirlik algılarının dışsal hesapverebilirlik açısından orta düzeyde iken içsel hesapverebilirlik ve genel hesapverebilirlik bağlamında yüksek düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Dışsal hesapverebilirlik, “anlaşılabilirlik ve denetim yoluyla eylemde bulunmayı ve başka bir kişi ya da grup tarafından yapılan uygulamaların hesabının istenmesi” olarak tanımlanırken; içsel hesapverebilirlik “profesyoneller olarak öğretmenlerin kendi kendilerine sorumlu olmayı ve moral eğitim bakımından hesapverebilirliklerinin tanımlandığı öz düzenlemeyi ve öğretmenlerin uygulamalarının hesabını gönüllü olarak vermelerini” kapsar (Cerit vd., 2017, s.166). Bu bağlamda, öğretmenlerin içsel hesapverebilirlik düzeylerinin dışsal hesapverebilirlik düzeyine göre daha yüksek olması, öğretmenlerin özdenetim becerilerinin de yüksek olduğu ve hesap verme konusunda gönüllü oldukları şeklinde açıklanabilir. Ayrıca genel hesapverebilirlik düzeylerini öğretmenlerin yüksek düzeyde görmesi açık, şeffaf ve hesap verebilir şekilde kendilerini gördüklerini göstermektedir. Tutar ve Altınöz, (2017) çalışmalarında hesap verebilirliğin kamu kaynaklarını etkin ve verimli kullanımı ve kamuya olan güvenin sağlanmasında önemli bir faktör olduğunu belirtmektedir. Buna göre, öğretmenlerin yaptıkları işlerle ilgili hesapverebilirliklerinin yüksek olması kamuda öğretmenlere duyulan güvenin yüksek olmasında olumlu etki sağlayabilir. Yine Söğüt, (2022) çalışmasında öğretmenlik mesleğine değer verildiğinin, saygı duyulduğunun ve desteklendiğinin kanıtlanması ve mesleki gelişim için yeterli kaynakların sağlanmasıyla birleştiğinde, öğretmen motivasyonunu ve hesapverebilirliğini olumlu yönde etkilediğini belirtmektedir. Buna göre öğretmenlerin hesapverebilirliklerinin yüksek olmasında bu faktörlerin etkili olduğu ve katkı sağladığı söylenebilir. Yine Güçlü ve Kılıç (2011) eğitimin etkililiğini artırarak olumlu öğrenci beklentilerini teşvik etmede

hesapverebilirliğin katkı sağladığını belirtirken Gedikoğlu (2012) hesapverebilirliğin eğitim sistemlerinin performansını değerlendirmek ve öğrenme çıktılarını incelemek için bir araç olarak hizmet ettiğini belirtmektedir. Bu durumda öğretmenlerin eğitimin etkililiklerini arttırdıkları, öğrenci beklentilerini teşvik ettikleri, performanslarının yüksek olduğu ve öğrenme çıktılarına odaklandıkları söylenebilir.

Araştırmada, öğretmenlerin hesapverebilirlik algılarının kıdem ve eğitim düzeyine göre benzerlik gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Ancak, Arslan Durmuş, (2016) çalışmasında öğretmenlerin hesapverebilirlik algılarının kıdeme göre farklılaştığı sonucuna ulaşmıştır. Bununla birlikte, erkek öğretmenlerin dışsal hesapverebilirlik ve genel hesapverebilirlik algılarının daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Araştırma sonuçlarını destekler nitelikte Arslan Durmuş (2016) da çalışmasında öğretmenlerin hesapverebilirlik algılarının cinsiyete göre farklılaştığı sonucuna ulaşmıştır.

Araştırmada ulaşılan bir diğer önemli sonuç, öğretmenlerin yaşıyla birlikte hesapverebilirlik algılarında da bir artışın olduğudur. Bunun nedeni yaşın deneyim ve tecrübe elde etmede önemli bir aktör olması ve yaş ilerledikçe hesapverebilirlikle ilgili algının daha artması olabilir.

Kariyer basamakları açısından başlangıç düzeyinde “öğretmen” unvanına sahip olan öğretmenlerin hesapverebilirlik algılarının “uzman öğretmen” basamağında olan öğretmenlere göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmen unvanlılarının hesapverebilirlik algılarının daha yüksek olmasının nedeni meslekte yeni, genç ve deneyimlerinin daha az olmasından dolayı daha tedirgin olmalarına bağlanabilir. Fırat, (2015) okul müdürlerinin yönetsel yeterlilik ve hesapverebilirliklerine ilişkin bakış açılarında kayda değer bir farklılık olduğunu ortaya koymuştur.

Araştırmanın bir diğer çarpıcı sonucu ise bekar öğretmenlerin içsel hesapverebilirlik algılarının daha yüksek olmasıdır.

5.2. Öneriler

- Öğretmenlerin dışsal hesapverebilirlik düzeylerinin orta düzeyde olmasının sebepleri ayrı bir çalışmada derinlemesine araştırılabilir.
- Erkek öğretmenlerden dışsal hesapverebilirlik ve genel hesapverebilirlik düzeylerinde kadınlara göre daha yüksek olmasının nedenleri araştırılabilir.
- Yaşlı öğretmenlerin hesapverebilirlik düzeylerinin daha yüksek olmasının sebepleri incelenebilir.
- Öğretmenlerin hesapverebilirlik algıları farklı değişkenlerle birlikte ele alınarak araştırılabilir.

KAYNAKÇA

- Acar, M. (2020). Eğitimde Hesapverebilirlik. Özdemir, S., Sezgin, F., Koşar, S. (Ed.) *Eğitim Yönetiminde Kuram ve Uygulama*. Ankara: Pegem Akademi.
- Adams, R., Wu, M. (2002). *PISA 2000 Technical Report*. 01 Mayıs 2024 tarihinde <http://www.oecd.org/dataoecd/42/20/1841899.pdf>
- Altunışık R, Coşkun R, Bayraktaroğlu S, Yıldırım E, (2012). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri SPSS Uygulamalı*, Sakarya, Sakarya Yayıncılık.
- Arslan Durmuş, S. (2016). *İlk ve Ortaokul Öğretmenlerin İdareye Karşı Hak Arama Durumlarına ve Hesapverebilirlik Düzeylerine İlişkin Algıları*, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bolu.
- Atar, E. (2018). *Okul Öncesi Kurumlarında Okul Müdürlerinin Hesapverebilirlik Davranışları (Kocaeli İl Örneği)* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.
- Bakioğlu, A., Salduz, E. (2014). Öğretmenlerin Hesapverebilirliklerini Öğrencilerin Akademik Başarısı Açısından Değerlendirmeleri. *Eğitim Bilimleri Dergisi*, 40, 13-29.
- Balcı, A. (2013). Balcı, A. (2013). Kamu Yönetiminde Hesapverebilirlik Anlayışı. A. Balcı, A. Nohutçu, N.K. Öztürk, B. Coşkun (Ed.). *Kamu Yönetiminde Çağdaş Yaklaşımlar*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Baştürk, R. (2010). Bilimsel Araştırma Ödevlerinin Çok Yüzeyle Rasch Ölçme Modeli ile Değerlendirilmesi, *Eğitimde ve Psikolojide Ölçme ve Değerlendirme Dergisi*, 1(1), 51-57
- Biricikoğlu, H. (2011). *Yerel Yönetimlerde Hesapverebilirlik (Marmara Bölgesi Örneği)* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Sakarya Üniversitesi, Sakarya.
- Bülbül, M. (2011). *Türk Milli Eğitim Sisteminde Hesapverebilirlik* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Bülbül, M., Acar, M., Özdemir, S. (2018). *Eğitimde Hesapverebilirlik*. Ankara: Pegem Akademi.
- Cerit, Y., Kadioğlu-Ateş, H., Kadioğlu, S. (2017). Öğretmen Hesapverebilirlik Eğilimi Ölçeği'nin Türkçe'ye uyarlama çalışması. *Turkish Studies International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 12(28), 161-174. doi: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.12342>
- Fırat, A. (2015). *Okul Müdürlerinin Yönelim Yetkinlikleri İle Hesap Verebilirliğine Yönelik Okul Yöneticisi ve Öğretmen Görüşleri* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Bolu İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.

- Gedikkođlu, T. (2012). Yükseköğretimde Hesapverebilirlik. *Yükseköğretim Dergisi*, 2(3), 142-150.
- Güçlü, N., Kılıç, A. Ç. (2011). İlköğretim Okulu Öğretmenlerin Görüşlerine Göre Okul Yöneticilerinin Hesapverebilirlik Düzeyleri. *e-Journal of New World Sciences Academy*, 6(3), 2110-2122.
- Himmetoğlu, B., Ayduđ, D., Bayrak, C. (2017). Eğitim Örgütlerinde Hesapverebilirliğe İlişkin Okul Yöneticilerinin Görüşleri. *Turkish Online Journal of Qualitative Inquiry*, 8(1), 39-68.
- Kalkan, A., Alparslan, A. M. (2009). Şeffaflık, iletişim ve hesap verebilirliğin yerel yönetim başarılarına etkileri. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 1(1), 25-40.
- Kantos, Z. (2013). *Eğitimde Hesap Verebilirlik*. Ankara: Berikan Yayınevi.
- Karasar, N. (2018). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Koçak, E., Turan, S., Aydoğdu, E. (2012). Öğretmenlerin yetki devri, otonomi ve hesapverebilirliklerine ilişkin görüşlerinin incelenmesi. *Eğitim ve İnsani South Corolina state Universtiy management Institute on the assitant Principal.Bilimler Dergisi: Teori ve Uygulama*, 3(5), 117-148.
- Küçükbere, Ö. R. (2019). *Ortaokul Öğretmenlerin Mesleki Profesyonelliklerinin Geliştirilmesinde Bir Araç Olarak Hesapverebilirlik* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gaziantep Üniversitesi, Gaziantep.
- Orhan, M. (2022). *Okul Yapısı ile Hesapverebilirlik Arasındaki İlişkide Dağıtımçı Liderliđin Aracılık Rolünün İncelenmesi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Fırat Üniversitesi, Elazığ.
- Özken, M. (2020). *Okul Yöneticilerinin Hesapverebilirlik Davranışları: Öğretmen Görüşlerine Dayalı Karma Bir Araştırma*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi, İstanbul
- Söğüt, D. (2022). *Okul Müdürlerinin İletişim Becerilerinin Öğretmen Motivasyonu Üzerindeki Etkilerinin İncelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Bahçeşehir Üniversitesi, İstanbul.
- TDK. (2024). *Güncel Türkçe Sözlük*. <https://sozluk.gov.tr/>
- Tutar, H., Altınöz, M. (2017). Hesapverebilirlik Bağlamında İç Denetim ve Sorun Alanları: Eleştirel Bir Analiz. *Bartın Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, 8(15), 225-248.

EKLER**Ek 1: İzin Onayları**

T.C
PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ KURULU

SAYI: 68282350/2024/16

Toplantı Tarihi:23.09.2024
Toplantı Sayısı:16
Toplantı Saati: 16:15

KARAR 31- Üniversitemiz Eğitim Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Yönetimi (İ.Ö) Tezsiz Yüksek Lisans Programı 232284075 numaralı öğrencisi Mehmet VAYBİL'in danışmanı Doç.Dr. Fatma ÇOBANOĞLU sorumluluğunda yürüttüğü "Öğretmenlerin Hesap Verebilirlik Algıları" başlıklı projesine yönelik başvuru formu ile usul ve etik açıdan verdiği beyan ve ekler tetkik edilmiş olup; proje sahibinin, başvurusunda yer alan bilgi, belge ve taahhütnamelere uygun bilimsel davranışlar sergileyeceği kanaati oluşmuştur. İş bu karar oy birliği ile alınmıştır.

Ek 2: Ölçek Kullanım İzni

Re: ÖĞRETMEN HESAP VEREBİLİRLİK EĞİLİMİ ÖLÇEĞİ Gelen Kutusu x

 Yusuf CERİT
Alici: ben

31 May Cum 14:59 (12 gün önce) ☆ 😊 ↩ ⋮

Sayın Vaybil

Öğretmen hesap verebilirlik eğilimi ölçeğini araştırmanızda kullanabilirsiniz. İyi çalışmalar

Yusuf Cerit

Kimden: "Mehmet Vaybil" <[redacted]>
Kime: "Yusuf CERİT" <[redacted]>
Gönderilenler: 28 Mayıs Salı 2024 22:58:43
Konu: ÖĞRETMEN HESAP VEREBİLİRLİK EĞİLİMİ ÖLÇEĞİ

Sayın hocam merhaba, ben Denizli Zahide Kaynak Dinçer Ortaokulu müdürü Mehmet Vaybil. Yüksek Lisans proje ödevim için eğer uygun görürseniz "Öğretmen hesap verebilirlik eğilimi ölçeğinizi" kullanmak isterim. Bu konuda yardımınızı bekler saygılar sunarım.

Mehmet Vaybil